

BỆNH ALZHEIMER VÀ SỨC KHOẺ RĂNG MIỆNG

Nguyễn Thị Thanh Vân*

TÓM TẮT

Người bị Alzheimer do tình trạng sa sút trí tuệ gặp nhiều vấn đề về nha khoa, trở ngại trong việc chăm sóc sức khỏe răng miệng; mặt khác một số nghiên cứu mới đây cho thấy sức khỏe răng miệng kém có thể làm tăng nguy cơ bị Alzheimer.

Bài này đề cập đến sự liên quan giữa Alzheimer và sức khỏe răng miệng, mô tả một số vấn đề về răng miệng mà người bị Alzheimer có thể gặp ở các giai đoạn tiến triển của bệnh.

SUMMARY

ALZHEIMER'S DISEASE AND ORAL HEALTH

Patients suffering from Alzheimer's disease usually encounter many dental problems due to gradual loss of cognitive functions leading to impairment in self oral health care; on the other hand, recent investigations have shown that poor oral health may increase Alzheimer's risk.

This article will elaborate on the relationship between Alzheimer's disease and oral health and describes oral problems that could be linked to late stages of the disease and how to manage them.

GIỚI THIỆU

Alzheimer là tình trạng sa sút trí tuệ do tế bào thần kinh bị tổn thương và chết. Tế bào thần kinh chết là nguyên nhân phổ biến nhất của chứng mất trí nhớ (65%); các nguyên nhân khác bao gồm bệnh về mạch máu (15%), nghiện rượu (5% -15%) và một số bệnh hiếm gặp khác. Khoảng 10% người trên 65 tuổi bị chứng mất trí nhớ.

Các triệu chứng cơ bản của chứng mất trí nhớ bao gồm:⁽¹⁾

- Mất trí nhớ
- Mất ngôn ngữ: khó khăn về giao tiếp (mất ngôn ngữ biểu cảm) và không hiểu ngôn ngữ nói (mất ngôn ngữ tiếp thu).
- Không có khả năng để thực hiện nhiệm vụ vận động phức tạp
- Mất khả năng nhận thức.

Một số người mất trí nhớ cũng có các triệu chứng tâm thần bao gồm ảo giác, hoang tưởng, trầm cảm, thay đổi tính cách và hành vi hung hăng không rõ nguyên nhân.

Mặc dù các dấu hiệu trên có thể xảy ra cùng lúc

và mức độ khác nhau nhưng nói chung là không khó chẩn đoán Alzheimer.

Sức khỏe răng miệng có ảnh hưởng quan trọng đến hạnh phúc, chất lượng cuộc sống và đến sức khỏe nói chung. Sức khỏe răng miệng kém có thể dẫn đến đau hoặc/và mất răng, có thể tác động tiêu cực đến chức năng ăn nhai và thẩm mỹ; ảnh hưởng đến sức khỏe và chất lượng cuộc sống, làm ngại giao tiếp.

Người bị Alzheimer do tình trạng sa sút trí tuệ gặp nhiều vấn đề về nha khoa, trở ngại trong việc chăm sóc sức khỏe răng miệng; mặt khác một số nghiên cứu mới đây cho thấy sức khỏe răng miệng kém có thể làm tăng nguy cơ bị Alzheimer.

Bài này đề cập đến sự liên quan giữa Alzheimer và sức khỏe răng miệng, mô tả một số vấn đề về răng miệng mà người bị Alzheimer có thể gặp ở các giai đoạn tiến triển của bệnh.⁽²⁾

ẢNH HƯỞNG CỦA SỨC KHOẺ RĂNG MIỆNG LÊN BỆNH ALZHEIMER

Gần đây, nhiễm trùng răng miệng đã được phát hiện có thể là một yếu tố nguy cơ gây ra bệnh lý thoái hóa thần kinh như bệnh Alzheimer.⁽³⁾ Cả hai tình trạng viêm và đau vùng hàm mặt đều có thể góp phần vào sự suy giảm nhận thức, chức năng và hành vi của người cao tuổi và làm nặng thêm các triệu chứng của người bị Alzheimer.⁽⁴⁾ Ngoài ra, lạm dụng benzodiazepin khi can thiệp nha khoa cũng có thể đưa đến tình trạng sa sút trí tuệ về sau.⁽¹⁾

Năm 2010, một nghiên cứu của đại học New York phát hiện Alzheimer có liên quan đến sức khỏe răng miệng kém, bệnh nướu răng có thể làm tăng nguy cơ rối loạn chức năng nhận thức. Nghiên cứu khác từ Đại học New Mexico cho thấy Herpes simplex virus type 1 (HSV-1) có liên quan đến Alzheimer. Gần đây, nghiên cứu từ đại học Central Lancashire (UCLAN) ở Anh đã phát hiện những người vệ sinh răng miệng kém hoặc/ và có bệnh về răng miệng (sâu răng, viêm nướu, viêm nha chu) có thể có nguy cơ cao phát triển Alzheimer hơn so với những người có hàm răng khỏe mạnh.⁽⁵⁾

*Hội Răng Hàm Mặt TP HCM, bsvannnguyen@yahoo.com

Nghiên cứu (được công bố trên Tạp chí Bệnh Alzheimer) cho thấy vi khuẩn *Porphyromonas gingivalis* thường có trong bệnh viêm nha chu mạn tính hiện diện trong não của bệnh nhân Alzheimer. Vi khuẩn trong khoang miệng, sau khi điều trị nha khoa xâm lấn, có nhiều khả năng thâm nhập vào dòng máu đi tới não bộ và khi vi khuẩn đã xâm nhập vào não, phản ứng của hệ miễn dịch có khả năng được kích hoạt, giải phóng các hóa chất dư thừa có thể giết chết tế bào thần kinh. Hoạt động này có thể dẫn đến các triệu chứng như rối loạn và suy giảm trí nhớ (Các triệu chứng điển hình của Alzheimer).⁽⁵⁾

Theo St John Crean (Trường Nha Y khoa tại UCLAN) nghiên cứu tại UCLAN còn có vai trò tích cực trong việc chứng minh vệ sinh răng miệng kém có thể dẫn đến mất trí nhớ ở những người khỏe mạnh và vi khuẩn có thể làm cho tình trạng bệnh trầm trọng hơn.⁽⁵⁾

Các tác giả cho biết hướng nghiên cứu trong tương lai sẽ liên quan đến việc xác định sự hiện diện của *Porphyromonas gingivalis* có thể là một dấu hiệu dự đoán người bệnh có nguy cơ cao phát triển Alzheimer.

ẢNH HƯỞNG CỦA ALZHEIMER LÊN SỨC KHỎE RĂNG MIỆNG

Thuốc và các vấn đề về răng miệng

Người bị Alzheimer (sa sút trí tuệ) có thể được kê thuốc chống trầm cảm, thuốc chống loạn thần hoặc thuốc an thần. Một trong các tác dụng phụ của các loại thuốc này là giảm tiết nước bọt, gây khô miệng. Ngoài ra, thiếu nước bọt sẽ dẫn đến sự tích tụ vi khuẩn và mảnh vụn thức ăn, gây bệnh nướu và sâu răng. Bác sĩ kê toa cần lưu ý vấn đề này và cần kết hợp với bác sĩ nha khoa để chăm sóc sức khỏe răng miệng thường xuyên cho người bị Alzheimer. Bác sĩ nha khoa cũng có thể sử dụng thêm chlorhexidine và vecni fluoride giúp phòng ngừa sâu răng. Nước bọt nhân tạo cũng có thể có ích đối với bệnh nhân có mang răng giả.

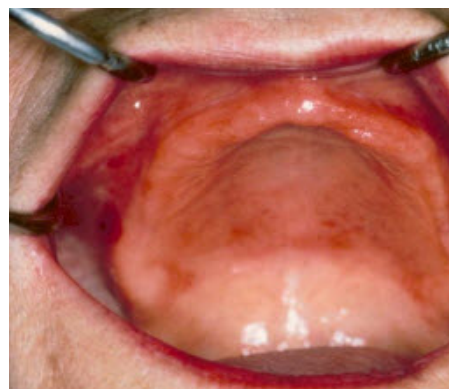
Một số thuốc chống loạn thần có thể gây ra cử động vô thức lặp đi lặp lại của lưỡi và hàm, gây khó khăn cho người bị Alzheimer có đeo hàm giả, đặc biệt là ở hàm dưới và những cử động này có thể vẫn còn sau khi ngưng thuốc.

Chăm sóc răng miệng hàng ngày⁽⁶⁾

Ở giai đoạn sớm của Alzheimer

Hình 1. Sâu răng tràn lan và khô miệng do người bị Alzheimer sử dụng lâu dài thuốc chống loạn thần (Nguồn: Jane Chalmers)

Hình 2. Nhiễm nấm miệng ở người bị Alzheimer do thiếu vệ sinh hàm giả (Nguồn: Jane Chalmers)

Trong giai đoạn đầu của Alzheimer, thường người bị Alzheimer vẫn có thể tự làm sạch răng của mình. Có thể cần phải nhắc nhở và giám sát; có khi phải đưa bàn chải, kem đánh răng và chỉ cách chải răng cho người bị Alzheimer. Có thể cho người bị Alzheimer sử dụng bàn chải điện để dễ thao tác hơn. Cần tư vấn cho người nhà của người bị Alzheimer về các phương pháp tốt nhất để ngăn ngừa sâu răng và bệnh nha chu cho từng trường hợp cụ thể. Điều này rất quan trọng để thiết lập một chương trình phòng ngừa dài hạn cho từng cá nhân trong giai đoạn đầu của Alzheimer, bao gồm sử dụng kem đánh răng có fluoride và bôi thường xuyên vec ni fluoride dưới sự kiểm soát của bác sĩ nha khoa.

Ở các giai đoạn sau của Alzheimer

Khi Alzheimer tiến triển, người bệnh có thể:

- Không hiểu cần phải giữ sạch sẽ răng miệng.
- Không còn khả năng tự làm sạch răng, hoặc không thích chải răng;
- Không thể khai được các triệu chứng nha khoa, bao gồm đau;